

Niet-technische samenvatting 20198964

1 Algemene gegevens

1.1 Titel van het project	Telemetrisch onderzoek aan wilde, kleine zoogdieren t.b.v. soortbescherming en -instandhouding
1.2 Looptijd van het project	5 jaar
1.3 Trefwoorden (maximaal 5)	Telemetrie, zenderonderzoek, ecologisch onderzoek, zoogdieren, soortbescherming

2 Categorie van het project

2.1 In welke categorie valt het project.	☐ Fundamenteel onderzoek
	☐ Translationeel of toegepast onderzoek
	☐ Wettelijk vereist onderzoek of routinematige productie
<i>U kunt meerdere mogelijkheden kiezen.</i>	☐ Onderzoek ter bescherming van het milieu in het belang van de gezondheid
	☒ Onderzoek gericht op het behoud van de diersoort
	☐ Hoger onderwijs of opleiding
	☐ Forensisch onderzoek
	☐ Instandhouding van kolonies van genetisch gemodificeerde dieren, niet gebruikt in andere dierproeven

3 Projectbeschrijving

3.1 Beschrijf de doelstellingen van het project (bv de wetenschappelijke vraagstelling of het wetenschappelijk en/of maatschappelijke belang)	De doelstelling van het project is om onderzoek te doen naar in het wild voorkomende soorten kleine zoogdieren in Nederland om bedreigde, inheemse soorten beter te beschermen en populaties duurzaam in stand te houden. Voor het uitvoeren van dit onderzoek is het toepassen van methoden die vallen onder de Wet op de dierproeven soms nodig. De verwachte uitkomsten van dit project leveren onder meer belangrijke informatie op over: migratiegedrag, migratiekelpunten, overwinteringsgedrag en habitatkeuze. Door deze kennis te verzamelen kan het beheer voor inheemse soorten (kosten)efficiënter, effectiever en beter gericht plaatsvinden.
---	--

- 3.2 Welke opbrengsten worden van dit project verwacht en hoe dragen deze bij aan het wetenschappelijke en/of maatschappelijke belang?
- De meeste kleine zoogdiersoorten in Nederland zijn strikt beschermd via de Wet natuurbescherming. Ook op basis van internationale regelgeving zoals de Habitatrichtlijn is Nederland verplicht om (leefgebieden van) deze soorten actief te beschermen en te beheren. Voor optimale bescherming en het waarborgen van een duurzame staat van instandhouding van deze soorten is er bij overheidsinstellingen en terreinbeheerders behoefte aan meer kennis over het leefgebiedgebruik, migratiegedrag en overwinteringsgedrag. Met dit project wordt bijgedragen aan deze kennisbehoefte.
- 3.3 Welke diersoorten en geschatte aantallen zullen worden gebruikt?
- Dit projectvoorstel richt zich op in de Nederlandse natuur voorkomende, inheemse en uitheemse kleine zoogdieren (ongeveer 55 soorten). Hieronder worden geen zeezoogdieren verstaan, en ook geen evenhoevigen (bijv. hertachtigen, wild zwijn), onevenhoevigen (paardachtigen) of wolf. Het is aannemelijk dat onder deze projectaanvraag grijze grootoorvleermuis, laatvlieger, waterspitsmuis en wezel zullen worden onderzocht. Het projectvoorstel gaat over een aantal van maximaal 500 dieren over een periode van 5 jaar die hierbij ingezet zullen worden. Dit werk zal geen negatief effect hebben op de duurzame overleving van populaties.
- 3.4 Wat zijn bij dit project de verwachte negatieve gevolgen voor het welzijn van de proefdieren?
- De te onderzoeken dieren kunnen angst en stress ondervinden als gevolg van het vangen en hanteren. Het onder lichte verdoving brengen, voor het inbrengen van een transponder (ook wel chippen genoemd bij huisdieren) of aanbrenge van een zender, kan ongerief veroorzaken.
- 3.5 Hoe worden de dierproeven in het project ingedeeld naar de verwachte ernst?
- Aantasting van het welbevinden ten gevolge van vangen en aantasting van het welbevinden als gevolg van vervolghandelingen wordt deels ingeschat als *licht* ongerief en deels als *matig* ongerief. Het aanbrenge van een transponder (huisdierenchip) of aanbrenge van een zender op het lichaam door middel van lijm of een halsbandje wordt ingeschat als *licht* ongerief. Maar sommige diersoorten ondervinden hier zodanig stress van dat het beter is om ze onder lichte verdoving te brengen voordat een zender kan worden aangebracht. Het bijkomen van deze verdoving wordt ingeschat als *matig* ongerief. Gespecificeerd per ongeriefklasse is de inschatting van het welbevinden als volgt:
	<i>licht</i>	<i>matig</i>
Aantal	340 (68%)	160 (32%)
- 3.6 Wat is de bestemming van de dieren na afloop?
- Alle dieren worden na de ingrepen altijd zo snel mogelijk weer losgelaten op de vangstlocaties. De aangebrachte zenders vallen na afloop van het onderzoek door gebruikmaking van slijtagegevoelige materialen vanzelf van het dier.

4 Drie V's

- 4.1 **Vervanging**
Geef aan waarom het gebruik van dieren nodig is voor de beschreven doelstelling en waarom proefdiervrije alternatieven niet gebruikt kunnen worden.
- Het gaat om onderzoek aan zeer lastig waar te nemen soorten in hun natuurlijke habitat, waarvan vaak nog zeer weinig bekend is. Proefdiervrije alternatieven, zoals bijvoorbeeld het gebruik van fotovallen, zijn vaak niet afdoende om gedegen onderzoek naar het habitatgebruik te doen. Dit komt mede doordat veel van de kleine zoogdieren zeldzaam zijn waardoor de trefkans erg klein is en dus kan dit geen betrouwbare informatie opleveren. Daarnaast is het voor het onderzoek essentieel om te kunnen achterhalen waar de dieren zich exact bevinden, op een precies tijdstip. Het toepassen van zenders om dieren te volgen is de beste manier om meer en robuuste informatie over deze soorten te verzamelen voor een betere en meer effectieve bescherming.
- 4.2 **Vermindering**
Leg uit hoe kan worden verzekerd dat een zo
- Elk onderzoek wordt zorgvuldig opgezet, waarbij de steekproefgrootte wordt bepaald op basis van de vraagstelling, de gewenste nauwkeurigheid en de ervaringen uit andere onderzoeken. Altijd wordt er gestreefd naar een zo

gering mogelijk aantal dieren wordt gebruikt.

laag mogelijk aantal dieren waarmee de onderzoeksvraag adequaat én, wetenschappelijk goed onderbouwd, beantwoord kan worden.

4.3 **Verfijning**

Verklaar de keuze voor de diersoort(en). Verklaar waarom de gekozen diermodel(len) de meest verfijnde zijn, gelet op de doelstellingen van het project.

Het onderzoek richt zich op in het wild levende kleine zoogdieren in hun natuurlijke habitat. Het gebruik van lagere, of alternatieve diergroepen, is daarom niet mogelijk. Verfijning wordt altijd nagestreefd door zoveel mogelijk te werken met methodieken en materialen die in de praktijk hun waarde al bewezen hebben, en door samen te werken met andere deskundigen of onderzoeksinstellingen.

Vermeld welke algemene maatregelen genomen worden om de negatieve (schadelijke) gevolgen voor het welzijn van de proefdieren zo beperkt mogelijk te houden.

De beproefde vangmethoden worden zodanig gekozen dat deze zo weinig mogelijk ongerief veroorzaken. Hierbij wordt personeel ingezet dat ervaren is met de toepassing van de vangtuigen. De tijd tussen het vangen, de ingreep en het terugplaatsen wordt zo kort mogelijk gehouden. Bij het verdoven van dieren worden de middelen en doseringen gehanteerd zoals bekend uit de wetenschappelijke literatuur, in overeenstemming met de Europese richtlijn 2010/63/EU.

5 In te vullen door de CCD

Publicatie datum

04-05-2020

Beoordeling achteraf

Nee

Andere opmerkingen

Geen